

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik IV.

Vse za vero dom cesarja!

Štev. 23.

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šiške ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 10. avgusta 1896.

Vredništvo in vpravnništvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglašje in naznanila sprejema vpravnništvo po pogodbi.

Kaj hočejo krščanski socialisti?

Krščanski socialisti, katerim se pristevamo tudi mi, hočejo ozdraviti veliko zlo, za katerim boleha naša družba; to pa hočejo doseči s Kristusovim evangeljem ali s pomočjo krščanskih resnic, ki nam jih razlaga sv. katoliška cerkev.

Katera je pa tista velika bolezen, proti kateri iščejo krščanski socialisti zdravila pri Kristusu?

Ta bolezen je očitna, ker tlači nas skoraj vse, posebno pa ono ubogo krščansko ljudstvo, ki si v potu svojega obraza služi vsakdanji kruh. Denar, posestvo sploh dobrote tega sveta so neenako razdeljene. Na eni strani je mala peščica milijonarjev in bogatašev (magnatov), na drugi strani pa neizmerna množica delavcev, ki nič nimajo ali pa, tudi če kaj malega imajo, so zadolženi. Miljonarji in bogotaši se čedalje bolj mej sabo zavezujejo, da bi se združenimi močmi zadušili in vničili kmeta in malega posestnika, da bi si pod noge spravili roko delca in malega obrtnika. Z njimi v prijateljski zvezi stojijo Judje. Ti mogočnjaki določujejo ceno žitu, vinu, petrolju in drugim pridelkom; oni posedajo denar na visoke obresti, kakor jim ljubo; oni zidajo velikanske fabrike, s katerimi ne more tekmovali mali obrtnik in pošten rokoделец, tako da mu ne ostane drugega kakor da gre velikemu fabrikantu delat za pičlo plačo.

Na vseh straneh so ubogemu ljudstvu nastavljene pijavke, ki mu srkajo kri in mozeg, tako da medli in umira bolj in bolj od leta do leta.

Kar je pa najhujše, Judje in samopašni liberalci jemljejo krščanskemu ljudstvu vero in upanje na prihodnje življenje, na nebesa, katero je edina tolažba ubogemu trpinu na tej zemlji. Oni hočejo ljudstvo poziviniti.

In to ubogo krščansko ljudstvo je, kakor za Kristusovih dnij, razkropljeno na vse strani, zmedeno in zbegano. Liberalci so je iztrgali iz naročja matere cerkve, ki ima edino srce za zapuščene otroke v tej solzni dolini. To ljudstvo je brez glave, brez zaupanja v sebe, brez zaupanja do tistih, ki mu edini morejo pomagati. Zatorej judovsko-liberalni volk krščanske ovce davi in mesari, kakor hoče. — To je bolezen našega društva.

To ljudstvo hočejo tedaj krščanski socialisti rešiti iz nove babilonske sužnosti. Zatorej se oni bojujejo ob enem proti semitom (Judom) in liberalcem, so torej antisemiti in antiliberalci. Oni hočejo zopet v veljavo pripraviti evangeljski nauk, da smo vsi bratje, vsi otroci Božji, vsi enaki. Ne da bi hoteli bogatine in milijonarje moriti ali jih oropati — ne! — toda priporočati jim hočejo pravico, vsmiljenje, ljubezen do ubožca, podučiti jih, da je tudi delavec človek,

kristjan, njih brat; prisiliti jih hočejo s postavo (ne s pestjo), da olajšajo delavcu delo, da mu povišajo plačo itd. Pa krščanski socialisti hočejo tudi razkropljeno, zbegano ljudstvo zopet zbrati, obuditi v njem krščansko zavest, oživiti zaupanje v lastno veljavo, podučevati je, kako naj si samo pomaga in olajša svojo vsodo. Pred vsem pa hočejo temu ljudstvu rešiti in ohraniti vero v prihodnje življenje, tolažiti je z upanjem krščanskim.

S Kristusovim evangeljem, z mečem krščanske pravice in ljubezni, se srcem gorkim za ubogo od Kristusa odrešeno ljudstvo gredo krščanski socialisti v boj. Oni bodo zmagali, in krščanskemu ljudstvu napočil dan vstajenja.

Pogumno naprej!

Zatiralci socialne demokracije na Slovenskem.

II.

2. In pa „v zmislu krščanskih socializmov dunajskih“ bi se Vaš „Delavec“ pečal „z delavskimi vprašanji“? To ste pisali 12. maja t. l. v „Primorcu“ — „v zmislu krščanskih socializmov dunajskih“? — Vem, da sem siten gospod A. G., pa glejte, kako hitro se poboljšam: Vi tega niste pisali, pa mislili ste tako in tako hoteli delovati, kaj ne? — In kako bi ne? Saj je menda g. Andrej Gabršček sam stal o Veliki noči na govorniškem odru v Sudovem hotelu in tam navdušeno pozdravljal dr. Luegra in mu — v slabi nemščini sicer, pa vendar živahno — zatrjeval, da mi tukaj doli ob državni meji smo tudi nekako dr. Luegra pristaši: naj le migne, pa planemo kot en mož na žide in vse sovražnike krščanskega ljudstva!

Tako ste mislili, tako ste govorili, tako ste delali! Samó nekoliko ste se razširili svoj načrt: sprejeli ste vanj tudi zatiranje socialnih demokratov, ki sovražijo dr. Luegra še bolj kakor ga židje in liberalci! Ubogi socialni demokratje, ki mislite pridobiti tudi naše ljudstvo za svoje nazore! Da, če bi ne bilo „Goriške tiskarne A. Gabršček“, bi morda šlo, pa tako... Kaj pravite, „Goriška tiskarna“ Vam sama tiska vabila za Vaše shode? O sancta simplicitas! Ali res ne vidite, da je to samo zvito nastavljena past? Zdaj še hodite veselo po vabila v njo, z vabili iz nje, pa pride dan...! Kaka berila ste neki imeli v ljudskih solah, da nič ne veste o nesrečni miški, ki je hodila v past slanino vohat!?

Kako goreče skrbi nasprotno „Goriška tiskarna“ za prospeh krščanskega socializma!

Na vitez sicer je osornost velika: ko so namreč tudi krščanski socialisti hoteli napraviti shod v Št. Petru, pa so prišli v

„Goriško tiskarno“ tiskati vabila, so jim tam baje rekli: „Mi tiskamo samo za Boga in narod“ — kehrt Euch, marrsch!“ — Pa to se je godilo samo zato, da neumni socialni demokratje ne bi zapazili tajne ljubezni mej „Goriško tiskarno“ in krščanskimi socialisti, pa se ne bi zbalih hiliti še nadalje v past... F. L.

Politični pregled.

Notranje dežele.

V nekaterih pokrajinah naše Avstrije se bodo v kratkem vršile volitve v deželne zbornice. Stranke se vže pripravljajo na boj. Kolikor se dá vže zdaj soditi, pride ljudska stranka na površje, zato se tudi liberalcem in Židom hlače tresejo. Kličejo vlado na pomoč, da jim reši potaplajočo se barko. Ne bo nič! Badeni se je vže dovolj opeknel pri dunajskih antisemitih. — Državni zbor se odpre mej 20. in 24. prihodnjega septembra.

Grof Badeni, ministerski predsednik, je ta teden obiskal Kranjsko. Na Bledu in v Ljubljani so ga sijajno vsprejeli. S tem so Kranjci izkazali vladi svojo hvaležnost za visokodušno podporo o lanskem potresu. Ali ima obisk Badenijev tudi kak višji politički pomen? Hočejo reči, da išče Badeni tudi mej Jugoslovani zaveznikov, da si vzdrži večino in si vtrdi stol. Večino — proti komu?

Čehi bodo imeli na svetovni razstavi l. 1890. v Parizu zase poseben oddelek. Prijateljstvo mej Čehi in Francozi se goji vže nekaj let sem. Seveda tudi to ni slučajno.

Ogersko razstavo v Budimpešti je zdaj obiskalo le 1. 200.000 oseb. To je malo. Do treh milijonov ne pridejo nikdar. Tako je: Judje so prišli ob kredit, le malo je več čukov, ki bi jim hodili na limonice.

Ogerski škofje se zberó v dan cesarjevega rojstva, 18. avgusta, na posvetovanje v Budimpešto.

Vnanje države.

Nemški katoličani bodo obhajali svoj letošnji katoliški shod v Dordmundu. Posebno pozornost bodo obračali tudi na delavsko in kmetijsko vprašanje. Tako je prav.

Kakor pišejo, se italijanski kraljevič zaroči s črnogorsko kneginjico Jeleno. Ruski otec je celó privolil Jeleni, da sme sprejeti katoliško vero. Tako je tedaj car vže papež tudi na Balkanu. — V Rimu je umrl imenitni (?) Tanlongo, kateri je svoje dni tako lepo gospodaril z denarjem „rimske banke“. Kakor Giordanu Brunu, Garibaldiju in drugim „poštenim junakom“, postavijo menda tudi njemu spomenik.

Hočejo vedeti, da nemški cesar bi rad enkrat obiskal Pariz, ako ne prej, vsaj

1. 1900 ob svetovni razstavi. Če se prej krvavo ne stepejo!

V Londonu se posvetujejo *socijalni demokrate* vseh narodov. Anarhiste so izključili, ker večina hoče državni in cerkveni red prevreči — s postavnimi sredstvi. Sklenilo se je, da se mora od zdaj organizovati posebno kmetsko tujstvo. Zahtevajo tudi, da se odpravi stoječa vojska in da se oboroži ljudstvo. „Orožje v vsaki pesti“. Kedo jih ne razume? Je vže enajsta in pol — in vender se nekaterim „konservativcem“ ne zdi še potrebno, da bi vstali.

Na Kreti nadaljujejo punt proti Turkom, kateri po „turško“ zatirajo in morijo kristjane. Evropske vlade posredujejo, mirijo — a doseči ne morejo nič. Zato je nevarnost, da se vsak hip nname splošna vojska. Turška baraka na vseh voglih razpada in v kratkem se mora zgruditi. To bode strašan ropot!

Dopisi.

V Gorici. Oni uneti zagovorniki krščanskega socijalizma v Šempetru čedalje bolj kažejo svetu svoje pravo lice. Zadnja „Soča“ vže očitno zagovarja „strokovno društvo avstrijskih železnic“ ki ima svojo podružnico v Gorici za železniško postajo. G. A. G., ki se je ondan venderle sramoval in opravičeval, ko smo mu očitali, da je tiskal „vabila“ za socijalno-demokratski shod, je zdaj vže tako pogumen, da sam ponosno naznanja, da je vže tudi za 3. shod, ki ga bodo imeli socijalni demokratje dne 11. avg. v Gorici, tiskal jim „vabilo“. Sploh pa — tako barva „Soča“ svojim vernim kristijanom — slov. socijalna demokracija ni ona *prava* demokracija, ki se nahaja pri drugih narodih! Mi, ki vse črno gledamo, smo jo naslikali za ono spako, kakor smo vže pred leti iztaknili na Slovenskem *pravi* liberalizem, ko ga vender pri nas nikedar ni bilo in ga še zdaj ni! Ako pa *pride* kdaj na Slovenskem do prave socijalne demokracije, bo temu kriv le dr. Mahnič, ki se svojo brezobzirnostjo od sebe peha zdaj še nedolžne slov. demokrate, mesto da bi jih skušal pridobiti sv. cerkvi. „Soča“ postaja potemtakem zagovornica *slovenske* socijalne demokracije. S tem ločenjem mej slovensko nepravo, nedolžno socij. demokracijo pa mej inozemsko pravo demokracijo doseže G. A. G. dvojen vspeh: tiskati bo smel še nadalje socijalistom „vabila“ — in to je gmošten dobiček; drugič je s tem dokazano naše črnogledstvo — in to je moralna brca dr. Mahnič. Z enim vdarcem dve muhi! Tako gotovo vjame „Soča“ zopet nekaj — kalinov. Kar se pa tiče vprašanja, je-li naša demokracija tako nedolžna, da jo sme sprejemati Gabrščekova tiskarna, pa katoliška „Soča“ pod svoje okrilje, bi prosili, naj se nam odgovori na dve vprašanji: 1. pod katerim višjim vodstvom, s katerimi ljudmi v organični zvezi stoji slovenski socijalni demokratje? 2. organ slovenskih soc. demokratov „Delavec“ — ne izpoznavna li celo in čisto teorijo pravih pravcatih internacijonalnih socijalnih demokratov? 3. Isti „Delavec“ — ne zagovarja li načelo, da vera je čisto privatna zadeva? Ne napoveda li vojsko *cerkvi* sami? (Glej štev. 221) Zahtevajo, da take ljudi naj zdaj dr. Mahnič pripelje k prave mu krščanstvu; in ker se mu to ne bo posrečilo (gotovo ne!) — zato bo on kriv socijalne demokracije na Slovenskem! To je res — zvita modrost! — V tem stadiju se nahaja zdaj naš socijalno-politiški boj na Goriškem.

Iz gor. (Dalje.) Poreče kdo, da se bavimo preveč s „Sočo“ in njenim vrednikom in da se s tem pregrešimo zoper krščansko ljubezen, namesto da bi ljudstvo podučili z razlaganjem edinoizveličavnih resnic in z opisovanjem resolucij I. slov. kat. škoda. Nočemo mahati po vetru. Marveč hočemo nekaj doseči in sicer to, da bi zmirom veljavne in gotove ideje negovale in vplivale na javno in družabno življenje — skratka, da bi se v praksi izvrševale. Te ideje se nam nudijo od I. slov. kat. shoda sem v

prav lepi razvrstitvi. In hočemo svoj namen doseči, — iz tega namena se je vstanovil naš list v 1. vrsti — opustiti nam je zaenkrat golo abstraktno in teorično ravnanje. Zato se nam vsiljuje drugi način postopanja, t. j. skrbeti in delati moramo v to, da se shodove resolucije vtelesijo in v resnici pokažejo, da podpiramo in pospešujemo izvrševatelje resolucij I. slov. kat. shoda, in slednjič da se bojujemo zoper njih sovražnike in preganjavce, katere moramo ponižati in če mogoče vničiti. Kaj hitro se namreč nasitimo poetičnih in idejalističnih sanj, katere k večjemu h kratkemu občudovanju večnih resnic povzdignejo in navdušijo, Bogu in njegovim cerkvi služiti nam je „in spiritu et veritate“ t. j. „v duhu in v resnici.“

Vresničenje teh idej in napovedana praksa pa zahtevata, da imenujemo „otroka po imenu.“ Saj je ravno „Soča“ že opetovano navedla to latinsko pravno vodilo: „Si palam res est, repetitio injuria non est,“ katero je pa slabo poslovenila. Ker se je večkrat posvetovala s znanim socijologom dr. Jož. Scheicher-ju, bi se imela tudi za prestavo tega citata. Scheicher ga prestavlja na nemško tako: „Es ist kein Unrecht zu sagen, was öffentlich bekannt und ruchbar ist.“ Po tem pravilu ni nobena krivica in nobeno razžalenje, če se nasprotnik in sovražnik takó imenuje, kakoršen je in hoče biti. Sam Izveličar ožigosal je takó hinavske farizeje. Njega so posnemali sv. apostoli in sv. očetje. Mej njimi se odlikuje sv. Pavel, ki je nazival copernika Elimo takó: „O polni vse goljufije in vse lažljivosti, sin hudičev, sovražnik vse pravice, nenehaš prevračati pravih potov Gospodovih!“ (Djanje apostolov XIII. pogl. 10. vrste) — Izmej cerkvenih učencov naj navedem le sv. Frančiška saleskega, o katerem so ves čas veljale besede iz IV. Mojzesovih bukev v 3. vrsti: „je bil najkrotkejši mož med vsemi ljudmi, ki so živeli na zemlji“ — kateri piše v svoji Philothei takó: „Znani sovražniki Božji in cerkveni morajo se koliker le mogoče grajati brez prizanašanja in naj se po moči objavi. Ljubezen (krščanska) nam ukazuje, Volk. Volk gre! upiti, če je med čedo ali kje drugje, da ljudje spoznajo, kje da je.“

„Soča“, prav za prav njeni vrednik, kaj rad uporablja bisen o pastirčku in volku. Pastirček je klical pomoči, ko je ni bilo treba; ko je pa skrajna sila bila ni bil vslišan. Volk je tedaj zares prišel in njegava raztergal. S tem je Gabršček prerokoval, da naš list kliče pomoči zoper volka ali socijalnega demokrata, ko zdaj nikake potrebe ni, a da volk pride, ko bo potreba in da takrat vse požre in opustoši. Ali ni tak človek vražarju Elimi podoben? Kaj bi mu rekel sv. Pavel? Morda kaj družega?

Zato, če bi se kdo upal nam očitati, da s polemiko proti „Soči“ in Gabrščku le ljudstvo vznemirjamo, da širimo prepričanje med domačimi ter da se dela pot sovraštva do političnih nasprotnikov, odgovorimo na kratkem, da tak ne pozna ali noče poznati namena jeguljaste „Soče“ in njenega vrednika, ki hoče imeti pod geslom discipline le prisiljeni in navidezni red, ki je pa znak umirajočega naroda, plod vsestranske gnilobe in odrvenelosti v verskem, narodnem, gospodarskem in političnem obziru. Taki morebitni oporekovavci živijo v duševni lenobi ter se bojijo zamere in osebne škode. Ali povemo na polna usta, da taki „ne — krop — ne — voda“ vedé ali nevedé nasprotujejo krščanskim resnicam. Gabrščku je prišla samozavest vže v meso in kri. Misli, da se ves svet po njem ravna. Kakor pravi Lah, povsod je „in falso.“ „Vsaka reč le nekoliko časa traja“, pravi pregovor. Tudi samooblast in diktatorstvo goriškega ljudskega tribuna doživi konec. Ta tudi ni daleč več.

Volk, s katerim nas Gabršček straši, je on sam. V bran tedaj. Da-si se je s pomočjo narodne zavesti trdno vkoreninil — nič strahu! „Adversus hostem aeterna auctoritas esto,“ kar prestavlja naš Dr. Scheicher: „Den Feinden ein Krieg ohne Schonung!“ Tedaj z Božjo pomočjo: Le naprej! (Dalje).

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. Novih maš so zadnje tri tedne v ljubljanski škofiji imeli sedemnajst. Lepo število! — V kiparski šoli na Dunaji je dobil prvo darilo rojen Vipavec, akademik Alojzij Repič iz Vrhpolja pri Trgu (Vipavi). — Evharistični shod so imeli v Ljubljani dne 30. julija. Obiskalo ga je nad 100 duhovnikov. — V Colu so sezidali novo cerkev s zvonikom. Prenesli so vže tudi zvonove iz starega v novi zvonik. Delo je vodil zidarski mojster Rusjan iz Renč pri Gorici. — V Idriji je bilo birmanih nad 1000 otrok. Prevz. škof Missia so obiskali prostore katol. delavskega društva. — V Novem mestu so izvolili za župana advokata dr. Schegulo. — V Zagorji popravljajo cerkev. Delo dobro napreduje. — V nedeljo je imelo kat. delavsko društvo v Cerknici zelo sijajen shod. Govorila sta tudi gg. Gostinčar in dr. Krek, ki sta morala v St. Petru molčati, ker je Makuc hotel razlagati svoj „plan“. — V Ljubljani si mislijo napraviti električno razsvetljavo. — Dne 21. julija je pri kopanji vtonil Jakob Jerman, cerkveni orglavec v Planini.

N Štajerskem. — Toča je en del Savinjske doline skoro v puščavo spremenila. V petih minutah je vničila vse. Najbolj so prizadete župnije Nazaret, Mozirje in Smihel. — Zarad živinske bolezni na parkljih in gobcih so v Celji, Konjicah in Šmariji vsi semnji prepovedani. — Pri Novi cerkvi je začel razsajati „oslovski kašelj“. Solo so zaprli. — V Ljutomeru je padel skoz okno žendarm Josip Haller in si zlomil dvakrat roko. — V Muri blizo Muk se je vtopil neki kovaški pomočnik. — V Zidanem mestu je 74-letna ženica padla z lestvice šest metrov globoko na kamenita tla ter pri tej priči mrtva obležala. — V hišo vdove Mice Lebič na Ostrožnem je vdarila strela in vabila gospodinja. — Toča je pobila po več krajih.

Na Koroškem. — Volitve v deželni zbor bodo imeli meseca septembra. Nemški in slovenski konservativci bodo složno volili. — V Lendu pri Celovcu se je vtopila 54-letna A. Brenner — Deželni šolski nadzornik dr. Gobanc je vpokojen. Naj v miru počiva!

NOVICE.

Sv. oče papež Leon XIII — so zdaj z ozirom na čas imenovanja najstari škof po celem kat. svetu, ker so bili imenovani škofom dne 27. januarja 1843, pred katerim letom ni bil imenovan noben zdaj živih škofov.

Prevz. škof tržaški msgr. Šterk pride prve dni septembra v Trst, kjer se bo slovesno vmesil na praznik Marijinega rojstva 8. septembra. Zlat biva na počitnicah v Beljaku.

Častnim občanom je imenovala občina Renče deželni in državni poslanca dr. Gregorčiča. — Občina Medana pa Alfreda grofa Coronini.

Umrli je dekan vseh kardinalov Monaco La Valletta. Na njegovo mesto pride kardinal Verga. Zdat je 61 kardinalov Med njimi je samo šest, katere si je izvolil rajnik Pij IX. Med temi je tudi kardinal Ledochowski (Poljak).

Konec t. m. pride ruski car s carino na Dunaj. Takrat zna priti tudi nemški cesar.

Dne 8. junija t. l. je potrdila sv. Stolica v Rimu odlok kongregacije za sv. obrede, vsled katerega se sme maševati in peti sv. maša po rajnikih srednje praznike (dupl. min.) tudi v kapelah na pokopališčih. Na goriškem grobišču ni še cerkve. Zato ne velja za-uj ta le dekret.

Novi predsednik višjega deželnega sodišča v Trstu, g. pl. Kindiger, je v četrtek bil v Gorici ter obiskal prevz. knezo-nadškofa Alojzija, deželnega glavarja, voditelja okrajnega glavarstva in občinsko predstojništvo. Zvečer se je vrnil v Trst.

Duhovne vaje za duhovščino goriške nadškofije bodo od 24 do 28 avgusta v bogoslovnici.

„Rimskega Katolika“ III. zvezek je izšel te dni. Prinaša mnogo zanimivih člankov.

„Zora“, glasilo „slov. katol. dijaštva“. Došel nam je te dni tega izvrstnega lista II. zvezek. Sezite urno po njem, da se prepričate, kako nevstrašno izpovedajo naši vrli „Daničarji“ na Dunaji katoliška načela. Slava jim!

Služba c. kr. pristava v Kanalu je razpisana do 20. avgusta.

Judovski nos v cerkvi. Judovska „N. Fr. Presse“ je nedavno razpravljala o volitvi papeževi in ali sme biti papež Neitalijan. Tudi meni, da je mej kardinali preveč Francozov. — Tudi k našim kapucinom so Judje hodili letos po odpustek sv. porcijunkole. Tisti dan je bila pri oč. kapucinih nova maša. Nekega krivonosca je posebno zbedel slovenski pozdrav novomašniku. Drug pot, kakor se sliši, bo napis — hebrejski: „Salóm leká!“

Pod Turnom je zadal mladenič v noči 2. t. m. nekemu Droču iz St. Petra z nožem dve smrtonosni rani. Močno ranjenega so odvedli v bolnišnico, kjer je drugi dan umrl. Zločinec se je sam zglašil pri pravici.

Posledica ljubosumnosti? Dne 3. avgusta je soproga nekega mestnega redarja na trgu za jestvine silno zlasala in pretepla neko branjevko baje zato, ker je bila poslednja v pretesnih ljubimskih odnošajih z redarjem. Soprog je hotel odvesti soprogo v ječo, a krog stoječe ljudstvo je to zabilo. Lepe reči!

Vipavska železnica Gorica-Ajdovščina bo stala 1.600.000 gld. Vlada bo dala 150.000 gld. podpore. Dolga bo 30 kilometrov. Imela bo sledeče postaje: Gorica, Bukovica, Renče, Dornberg, Rifenberg, Batuje, Velike Zablje, Ajdovščina. Čez Vipavo pojde dvakrat. Med Dornbergom in Batujami bodo prevrtali jeden hrib.

Pod St. Andrežem se je vtopil 2. t. m. 17. letni Peter Čoš iz Podgore, ko je lovil drva, ki jih je priplavila Soča iz Solkana.

V Kanalu je zgorela Ivanu Vugi hiša s hlevom Zavarovan je bil za 1.400 gld., škode pa ima krog 4000 gld.

Na Gorenjempolju zidajo novo vikarišče.

Nesreča. Neki Franc Vrtovec iz Rihemberka je hotel vzdigniti deblo, ki se mu je pa tako nesrečno zavalilo na nogo, da mu jo je zdobilo. Pripeljali so ga v Gorico k vsmiljenim bratom.

Briske novice: V Vipolžah je zgorel 5. t. m. hlev z — kakor se ceni — osemdeset stoti sena. Kako se je vnelo, ni znano. — Ples v Vipolžah za 9. t. m. je županstvo dovolilo, potem pa glavarstvo zabranilo. — V Vederjani so plesali 2. t. m. brez županovega dovoljenja. Radi prestopka se bodo zagovarjali pred sodnijo — V Kojkem se bo popravljalo staro župnišče. — V Kozani bodo s kratkem gradili novo vikarišče. — V Biljani bodo večali cerkev. V tosvrhu je zapustil ranjki gospod župnik 3300 gld. Delo bo stalo 7000 gld. — V Slovencu je praznovala cerkev v nedeljo (včeraj) stoletnico, svojega obstanka.

Iz Kanala smo prejeli dolg dopis, iz kojega posnamemo le sledeče: Letna vladarica je letos zvezda-premičnica Jupiter. Iz skušnje vem, da je jupiterjevo leto vselej bolj mokro, ko suho in slabo leto. Evo, tudi letošnje leto je bolj mokro, ko suho in je bolj slabo, ko dobro leto. — Leta 1890 je vladal Saturn; saturnovo leto je bolj suho, a dobro. Prihodnje leto bo gospodoval Saturn. Ako tedaj skušnja ne vara, pričakujemo suho in dobro leto. Dal Bog! saj je ljudstvo potrebno, ker je teži še lanska slaba letna in tudi letos ne obeta polje kaj prida tembolj, ker je Soča z viharjem 6. t. m. ob 1/4. uri zjutraj skoro vničila poljske pridelke, močno polomila sadno drevje, s kratka: veliko škodila za letos in za prihodnja leta od Plavi do Ročinja. Bog nas tepe. Pa saj smo vredni! Trdno pa verje-

mo, da nas tepe, ker nas ljubi in še bolj trdno zaupamo, da nas bo tudi poljubil. (G. dopisnik se Vam priporočamo; op. vred.)

Iz Libušnje se nam piše: Zadnji dan meseca julija pokopali smo 74-letno zgledno mater. Eden njenih sinov bil je v Hieflau na Stajerskem, ki je prepozno zvedevši o nevarni njeni bolezni prišel domov še le dan pogreba ravno med sv. mašo.

Ko pride korenjak mladenec ravno k povzdigovanju v cerkev, in ko stopa naravnost k rakvi svoje prisrčno ljubljene matere, ko prične naslonivši se na njeno rakvo britko plakati, bila je obilno zbrana množica vernikov kar vsa v glasnem joku. To vam je bil tužen, ganljiv prizor! —

Nesreča. — Ko so se v noči od 2 na 3 dne avg. vračali božjepotniki iz Gorice domov, prevrnil se je voz napolnjen z ljudmi na državni cesti med Ročinjem in Podselom. Hvala Bogu! posebno hudo se ni nikdo poškodoval. Noč je bila pa grozna, kajti lilo, bliskalo in treskalo je neprestano.

V Renčah se je v saboto po noči na pokopališču in na grobu lastne matere vstrelil tuk. 25 leten mladenec L. Hebat. Vzroke samomora naznanil je sam v pismu, katero so našli pri njem. — Vera, vera kako te pogrešamo!!

Slovinci, ki poznate laški jezik, naročite se na vsakem oziru izvrstno vrevjavani list „L' Eco del Popolo“. Izhaja trikrat na mesec. Cena 80 n. za pol leta — Gorica, Nunske ulice 14.

Muhasta strela. Minolo nedeljo udarila je strela v hišo posestnika Pristerja v Gradiški. Napravila je luknjo v strehi, prebila zidovje, švignila skozi vse sobe, razbila mnogo šip, povsod je zapustila očeviden sled svojega obiska. Prava sreča je, da nikogar ni ubila ali ožgala, kajti v dotičnem poslopju stanujejo razven gospodarja še tri rodbine.

Špirit v morju. Včeraj opoldne ujeli so v morju kake tri milje od Miramara v vodi plavajoče tri sodčke špirta. Izročili so jih pristaniškemu kapitanatu. Špirta je okolu 94 litrov. Bržkone so jih vrgli tihotapeci v morje, bojé se finančnih straž, ki so jih zasledovale.

Katoliško društvo (circolo cattolico) priredi 16. t. m. v Ronkih katoliški shod. Po shodu bo tombola.

V Vipavi so pri občinskih volitvah zmagali liberalci. „Soča“ se veseli. Similisi simili.

Danes ob 11. uri so požegnali in otvorili svečano novo planinsko kočjo na Kredarici blizo Triglava na kranjski strani. Ta je že peta kočja našega mladega plan. društva. Bog daj srečen začetek!

Medved v Bobinjski Bistrici. Iz Bohinjske Bistrice na Gorenjskem pišejo dne 29. m. m.: Izletniki in pa še bolj naši čedniki in pastirji so par dni vze v velikem strahu, kajti po goščavah in planinah klatari se medved, ki je raztrgal že 23 ovac in tri koze. To je za naše siromašno ljudstvo prav občutna škoda. Te dni napravili so veliko gonjo na požrešnega kosmatinca. Lova se je udeležilo nekaj preko 20 môž, toda ni se jim posrečilo dobiti medveda.

V Malem Lošinju je v nedeljo neki mladenič prepeval hrvatske pesmi. Občinska redarja sta ga vstavila, hoteč ga zapreti. Najprej sta ga do smrti pobila in vlekla na pol mrtvega v zapor in tam zopet zabodla, da je ostal mrtev. Rajniki je bil edini sin neke vdove, katera je vsled nesreče izgubila besedo in je zdaj sama na smrtni postelji. Ker sta bila redarja Italijana, je hrvatsko prebivalstvo strašno razburjeno. Poslanec Kozulič se je naravnost na Dunaj pritožil. Upamo, da se bo krepko postopalo in da se zadosti žaljenim zakonom.

Kolera v Egiptu še vedno raste. Nevarnost je še zdaj, da se ne zanese tudi v Trst in k nam.

V Tridentu na spodnjem Tirolskem bo od 29. sept. do 4. okt. t. l. občni shod protiprotozidarjev. Bog vé, če se ga kdo izmed Goričanov vdeleži.

Na Ogerskem je bilo v prvi polovici t. l. 170 porok med kristjani in judi. Se vidi, da se je tak zakon le zaradi judov vpeljal. Bodimo protijudovci!

Oblak se je vfrgal dne 1. avg. nad Dunajem, kar je napravilo velikansko škodo.

Roparska četa obsojena. Bilo jih je 36 zatožencev. Šest celih tednov so jih sodniki izpraševali in sodili v Zagrebu. Tem 36 roparjem se je dokazalo 18 umorov. 17 so jih obsodili na vislice, enega na 20, enega na 17, dva na 15, enega na 10 let ječe. Drugi so dobili manj. Osem so jih oprostili. Mej obsojenimi na vislice ste tudi dve ženski. —

Nesreča v hotelu. V Pragi je zastopnik neke temešvarske trgovske tvrdke pri odhodu za spomin nekemu juristu, s katerim se je neznani, podelil revolver za spomin. Jurist se je potem igral z revolverjem, ki se mu je ponesreči sprožil in ga zadel v prsi, da je bil takoj mrtev.

Smrt od pajkovega vgrizenja. Vdovo Frančiško Batino na Hrvaškem je ugriznil strupen pajek, ko je pokladala živini. Sprva se za rano ni dosti zmenila. Ko jo je rana le bolela, je šla k zdravniku, a je bilo že prepozno. Umrta je vsled zastrupljenja.

Izginoli milijoni. Pariški „Petit Journal“ javlja o velikem škandalu, ki pride skoro v javnost vsled zapravljenosti mestne uprave. Govori se, da primanjkuje v občinskih blagajnah okolu 40 milijonov frankov. Tega denarja pa da ni nihče poneveril, ta primanjkljaj je pripisati le zapravljenosti mestne uprave in samovoljni uporabi izdatnih svot za nepotrebne stroške.

Strašno morjenje. V Berlinu je 49-letni kovač Piesle umoril svojo ljubimko 49letno vdovo perico Schmidt, njeno 22letno hčer Elizo, njenega sina Oteta in 14letno nezakonsko hčerko svoje ljubimke, potem je pa sam sebi prerezal trebuh.

Srebrn goldinar v želodcu. Te dni se je vozila neka 40letna ženska iz Novega v Dalmaciji na parniku „Sokol“ na Reko. Žena se je bila namenila na božjo pot na Trsat. Med vožnjo je prišlo ženski slabo vsled guganja parnika. Bljuvala je, kakor da hoče ves drob iz nje. Izblula je vse, kar je imela v želodcu, in med tem je bil celó — jeden srebrn goldinar! Ta srebrnjak je bila žena pred par dnevi pogoltnila po naključju. Kdo zna, kakšna huda bolezen bi se bila še razvila v njej, da je ni „pomorska bolezen“ osvobodila neprebavljivega predmeta.

RAZNOTEROSTI.

Na naš „poziv“ v zadnji številki, naj se nam jasno pove, kake so oni drugi nameni, ki se baje skrivajo za našim socialno-političnim delovanjem, ne ve g. A. G. v „Soči“ nič več odgovoriti, nego da vse štiri podpisance smešji in postavlja slovenskim obrtnikom in trgovcem v strašilo. Dá, drugih namenov nam ni; one pa katere imamo, smo jih razložili. Berite jih še enkrat!

Kateri od sedaj živečih je naš pesnik-prvak? Sploh se je mislilo, da to je pesnik Simon Gregorčič. A „Edinost“ vže daja to čast pesniku — Aškercu. Najbrže zato, ker Aškerc so naši socialni demokratje radi njegovih rudečkasto-socialističnih nazorov proglasili za svojega, a „Edinost“ . . . No, „Edinost“ se bo v eni prihodnjih števil, zopet hudovala — nad našo zlobnostjo. Ali pa leposlovcem pri „Edinosti“ kaj posebno vgaja Aškercov „realizem“, ki sega tako daleč, da ne more izhajati brez oslovskega „riganja“: „I—a, i—i, a—á!“ Gregorčič stoji vendar neskončno visoko nad takim „oslovskim“ realizmom! Res, daleč smo prišli! Slovenija, to ti je tvoj — pesnik-prvak!?

Na noge, goriški obrtniki in trgovci, na noge in v žrjavico po kostanj za „Goriško tiskarno A. Gabršček“! Zdaj se je dr. Mahnič lotil tega „najlepšega slovenskega podjetja v Gorici“, potem pridete Vi na vrsto, eden za drugim, če ne postanete čez noč „klerikalci“! — Goriški obrtniki in

trgovci, mi dobro vemo, da Vas je malo v našem taboru. Pa le ostanite, kjer ste, in za pošteno ceno prodajajte pošteno blago, pa se vam ne bode bati za Vaša podjetja: mi jim nasprotovale ne bomo. Celó „Goriška tiskarna“ kot taka nas ni brigala in nas ne briga prav nič; Bog ji daj zaslužiti milijone, ne samo tisočakov, če se to more zgoditi brez škode slovenskega naroda! Pa kakor so se stvari v zadnjem času obrnile, bi bila ravnodušnost nasproti „Goriški tiskarni“ od naše strani političen samomor. Kajti gospod Gabršček je ni samo zavozil s „Sočo“ in „Primorcem“, po svoji nepremišljenosti je izpostavil boju tudi punčico svojega očesa, „Goriško tiskarno“, s tem, da zdaj že z ginljivo — najvnetostjo svetu oznanja, kako se pri njem tiskajo vabila za socialno-demokratske shode! — Torej, goriški obrtniki in trgovci, od svoje kože ste sami gospodarji; lahko jo hranite za boljše stvar, lahko jo pa tudi koj prinesete na trg za gospoda Andreja Gabrščeka ne — previdnosti!

Najcenejši slovenski list je naš „Primorski List“. To hočemo danes pojasniti, ker gospod Gabršček v poslednjem svojem „Primorcu“ trdi, da je naš list za 40 % dražji nego njegov „Primorec“. Gospod Gabršček gotovo ne trdi tega iz prepričanja, ampak zato, ker upa, da mu njegovi čitatelji verjamejo in se zanaša, da jim nikdo tega ne pojasni.

Omeniti moramo najpred, da vrednost reči se ne sodi vedno po množini in velikosti, ampak tudi po drugih razmerah.

Glede našega lista in Gabrščkovega „Primorca“ treba vedeti prvič, da polovica „Primorca“ je vže za „Sočo“ stavljenega in ne stane nič; kar pa se ga stavi znova, porabi se zopet za „Sočo“; tako da je vsak sestavek dvakrat — prodan ter že zato tudi lahko — pol ceneji nego naš. Drugič treba vedeti, da četrtina „Primorca“ so oglasi, kateri so tako mastno plačani, da pokrijejo stroške „Primorca“. Tretjič pa je še vedeti, da gospoda Gabrščeka ne stane tisek tako drago kot nas, ker ima lastno tiskarno. On dobro ve, da je v Hilarijanski tiskarni malo večja „Soča“ nego je naš list stala 4 gl. 40 kr.

Te razmere so zadosten dokaz, da „Primorec“ kljub nizki ceni lahko mnogo nese gospodu Gabrščeku. Mi rečemo celó, da „Primorec“ in posebno „Soča“ bi morala biti še cenejša. Pripomnimo tudi, da mi komaj od polovice naročnikov dobivamo 1 gl. 30 n. naročnine, a drugim dajemo list za 1 gl. Gotovo tedaj, če ima g. Gabršček pri „Primorcu“ zgubo — imamo mi pri „Primorskem Listu“ veliko zgubo.

Kaj ne, gospod Gabršček, da bi bili previdnejše storili, ako bi bili tudi o tej točki molčali, kakor molčite o drugih točkah, posebno kar se tiče našega razkritja v „Pr. L.“? — Take reči ste lahko pisarili, dokler smo mi molčali; a za naprej ne več! — ker prijeli Vas bomo za vsako besedo, ki bo imela kaj več pomena, kakor — „pobalinsko zabavljanje“.

Ne berite „Soče“! „Soča“ prihaja strupeniša in nevarniša duhovniškemu vgladu nego je bila pred tremi meseci. Čujte, kako piše: „Klerikalna stranka, dasi ima mnogo zastopnikov . . . vendar še ni nič storila za tlačene sloje ter je le vedno varovala koristi gospodujočih slojev . . .“ „V Nemčiji Hammerstein, na Francoskem panama in južna železnica, na Italijanskem „Banca Romana“ pričajo zadosti določno o lopovstvu buržoazijskih strank, katere duhovniki vedno zagovarjajo . . .“ „Zatorej je najostudniša laž, ako govorite, da hočejo socialni demokrati vzeti ljudstvu vero, ker jo sami s svojimi dejstvi rušite . . .“ Tako „Soča“. Toda bodimo pravični! Te stavke je prinesel najprej „Delavec“, in „Soča“ jih je le iz „Delavca“ ponatisnila. Da tedaj izgruntamo „Sočine“ misli, moramo pogledati, kako „Soča“ o teh izrekih „Delavcev“ sodi. Prvič najde jih „zanimive“. No, vže nekaj! Drugič „Soča“ na podlagi teh stavkov socialne demokrate izgovarja, da oni sovražijo duhovstvo ne „zaradi vere same na sebi, marveč zaradi

zlorabe sv. vere“. Potemtakem socialna demokracija ni nikakor sovražna veri! Tretjič, kakor „Delavec“, enako piše tudi „Soča“, pritrjujoč: „Z večine je duhovstvo bilo na strani plemenitavev, velikih tovarnarjev, kapitalistov“ itd. Zaponnite si, duhovni — a v isti sapi „Soča“, iz najčistejše ljubezni do kmetskega ljudstva, slavo poje odvetnikom in notarjem kot glavnim stebrom narodnih strank! — Tedaj duhovstvo zatira ubogo ljudstvo ter ga zadržuje pod jarmom kapitalistov! Kako podel napad na katoliško, a posebno še slovensko duhovščino! To je res socialno-demokratsko hujskanje. Še enkrat: Svarite ljudstvo pred „Sočo“!

Za g. Andreja Gabrščeka. „Edinost“ piše, da kakor imajo slovenski delavci svojega pesnika Ant. Aškerc, tako imajo italijanski delavci svojo divno pesnico gospico Ado Negri. Seveda kakor Aškerc, tako tudi Ada Negri peva po socialno-demokratskem taktu. Vender je „Edinost“ tako predrzna, da vabi g. Gabrščeka, naj bi v prevodu izdal najlepše pesni Negrine. Ne ve li „Edinost“, da Gabršček je prvobornik krščanskega socializma na Slovenskem, katerega program izvršuje vže več let?! „Edinost“ bi morala pač kaj takega prej svetovati dr. Mahnič, očetu in glavnemu povspeševalju socialne demokracije! . . . No pa, morda se gospodje venderle mej sabo poznajo!

Modrost štajerske „Domovine“. — Hribarjeva „Domovina“ si dá iz Ljubljane pisati: „Da grof Badeni ne more vpoštovati Slovencev kot resen narod, je vzrok to, da se bodo Kranjci kmalu drug drugega požrli. (Strašno!) „Slovenec“ zlorablja evharistični shod kot najzanesljivišo politično organizacijo duhovščine (Ni li res, Dragotine Hribar?) in kriči „Borba je naše življenje!“ (Zopet: Ni li res?) „Slov. Narod“ pa piše, da se mora „Slovenčeva stranka zatreči, veljaj karkoli“. (Res!) Pri takih norostih („norost“ tudi evharističen shod?) ni čuda, da klenka Slovincem mrtvaški zvon ne le v pokrajinah, ampak tudi v sredini“. — Srečni slovenski Štajer, kjer se slovenski konservativci in radikali ne le ne požirajo, ampak celó objemajo. Vender naj vpraša Dragotin Hribar štajerske duhovnike, ali jim res evharistični shod ni več nego gola — „norost“?!

„Goriška tiskarna A. Gabršček“ je dotiskala — nekoliko kasneje kot je bilo naznanjeno, ker je prišlo vmes tiskanje socialno-demokratskih vabil — pa dotiskala je vendar „Materino delo“ za Boga in domovino. Čim tara bum! „Koliko vrednosti mora biti ta zlata knjiga, pričajo pisma devetih škofov (med temi dveh slovenskih).“ — Kaj gledate na podpore tistih priporočil? Nam se nič ne vstavljajo tudi škofovska pisma ne kedar hvalijo dela, katera hoče izdati „Goriška tiskarna“. Eden tistih škofov zlorablja sicer, kakor trdi „Soča“, vero v strankarske namene, drugi daja potuho preganjalcem našega tlačnega naroda — pa to naj Vas nič ne plaši, dragi Slovenci, čim tara bum! — le naprej, dobra roba in dober kup!

Kupite, kupite! Čim tara bum!

Da je g. Andrej Gabršček iz Kobarida bistroumen politik, temeljit socijolog in nedosežen stilist, smo vedeli vže davno, pa skrita nam je bila ostala neka druga njegova znanost, ki se zdaj svetu razkriva v nepričakovanem blesku, namreč njegova povsem izvirna kazensko-pravna učenost. Predno je spisal članek „Primorskemu Listu“ v št. 20. letošnje „Soče“, vglobil se je v §. 122 kazenskega zakona in tam našel, kar so dotle bili prezrli vsi komentatorji, da je: „učenje krivoverskih nauk, ter pačenje in zavijanje zgodovine in sicer z namenom ljudstvo odvrniti od (katoliške) cerkve in škofov“ — hudodelstvo motenja vere, kakoršno se kaznuje z ojstrim zapornom (!) od 1 do 5 let“. — Pa te lovorike mu niso zadostovale. V zadnji številki „Soče“ trdi, da **nameni** (!), označeni z besedami: boj proti odkritemu in prikritemu liberalizmu, proti socialni demokraciji, proti

listom, ustanovam in osebam, ki pospešujejo liberalizem ali socialno demokracijo ali jima dajejo potuho, boj proti „Soči“ in „Primorcu“, proti „Goriški tiskarni“ in proti gospodu A. G. — da vsi ti **nameni** in v to uporabljena sredstva so **javen pregrešek** po §. 491. k. z.!!! — „Che mi lass!“ — bi rekli pri „Zvezdi“.

Vremensko prorokovanje. Matthieu de la Drôme prorokuje za mesec avgust: Dne 1. tu pa tam vihar. Vročina ob zadnjem kraju, t. j. od 1. do 9. Veter po hribih od 3. do 6. — Temu podobno vreme o mlaju t. j. od 9. do 15. Pogostoma toča in ploha. Malo vetra po suhem in po morju. Ob pomorskih obrežjih na jugu bati se je solnčarice. — Lepo vreme ob prvem kraju, t. j. od 15. do 23. Strašna vročina. Dne 17. in 18. tu pa tam nevihte. — Vročina ne odjenja v dōbi polne lune, to je od 23. do 31. Tu pa tam nevihte.

Kaj stori spoved. Pred časom je šel neki duhovnik k davčnemu uradu v Veroni in stopil k mizi, kjer se plačuje. Uradnik ga praša: „Ali želite morebiti plačati?“ Duhovnik odgovori: „Ne plačati, ampak 3000 lir imam oddati, katere mi je nj. eksc. škof iz Vicence ukazal vladi izročiti“. Na to potegne iz žepa cel zavitek bankovcev v vrednosti 3000 lir. „To svoto denarja je dal škofu pri spovedi neki človek, katerega je gotovo vest silila, teh 3000 lir državi vrniti!“

Potres na morju. Te dni je strašauska poplava ob severno-zapadnem obrežju japonskih otokov napravila ne le neprecenljivo škodo, ampak usmrtila tudi na tisoče in tisoče ljudi. Vreme bilo je lepo, morje povsem mirno. Ribiči vrnili so se v pristanišča, ne da bi bili opazili kaj nenavadnega. Le na parnikih so občutili, da je bil morsk tok nekoliko močnejši kakor navadno. Okolu 8. ure dvignilo se je morje ob obrežju kakih 300 milj daleč skoro 80 čevljev visoko (!) in to strašno valovje vrglo se je z velikansko silo na obrežje. Karkoli se stalo in raslo, podrl in porušil je poplav. Ljudje spravljali so se večinoma vže k počitku, torej nihče ni mogel ubežati katastrofi. Na tisoče in tisoče ljudi pobilo je zidovje in tramovje bliskoma porašenih poslopij in valovje je odneslo trupla nesrečnih žrtev z ruševinami njih imetka zopet raz kopno na široko morje. Vlada ceni število teh nesrečnih žrtev na 30.000 (!), hiš pa je podrla poplava okolu 5.000. Tako n. pr. je popolnoma porušeno mesto Kumališi. To mesto je štelo okolu 6.000 prebivalcev, po katastrofi ostalo jih je toliko, da se jih more prešteti na prste. Strašen je bil po katastrofi pogled na te nesrečne kraje. Morje je polagoma zopet izmetavalo mrličje ter nasulo obrežje s človeškimi trupli. Več dni so ležali mrličji na kopnem, ne da bi jih bil kdo pokopal. Bati se je bilo, da nastane ob sedanji vročini kuga ali koja druga epidemija, vender na vso srečo se vsaj ta bojazen ni vresničila. Med preživelimi je strašna beda in lakota. Vlada je poslala hrane in se pripravljala, da jim izdatno pomore.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarijanska tiskarna.

„Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 20. avgusta.“

Štev. 169

rav.

Razglas.

Pri oddelku zastavnica izpraznjeno je mesto nadzornika dragocenih zastavil; vsled tega in na podlagi razpisa prečastitega varstva z dne 5. t. m. pozivljejo se vsi tisti, ki mislijo na to službo, da vložijo še v tekočem mesecu svoje prošnje pri podpisnem ravnateljstvu, katero je tudi pripravljeno dati potrebna pojasnila.

Ravnateljstvo zastavnice in z nje
združene hranilnice

v Gorici dne 7. avgusta 1896.